Torstai 19. joulukuuta 2019

P9_TA(2019)0108

Venäjän laki ”ulkomaisista agenteista”

Euroopan parlamentin päätöslauselma 19. joulukuuta 2019 Venäjän laista ”ulkomaisista agenteista” (2019/2982(RSP))

(2021/C 255/09)

Euroopan parlamentti, joka

— ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Venäjästä sekä EU:n ja Venäjän suhteista,

— ottaa huomioon Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) tiedottajan 23. marraskuuta 2019 antaman julkilausuman ”ulkomaisista agenteista” Venäjän federaatiossa annetun lain muutoksista ja 26. marraskuuta 2017 antaman julkilausuman Venäjän laista, jolla sallitaan ulkomaisten tiedotusvälineiden rekisteröinti ”ulkomaisiksi agenteiksi”,

— ottaa huomioon Euroopan neuvostossa toimivan EU-valtuuskunnan 11. joulukuuta 2019 antaman julkilausuman ”ulkomaisista agenteista” annetun lain muuttamisesta Venäjän federaatiossa,

— ottaa huomioon ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja erityisesti sen 19 artiklan, joka koskee oikeutta mielipiteen- ja sananvapauteen, ja 20 artiklan, joka koskee oikeutta rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen,

— ottaa huomioon YK:n julistuksen ihmisoikeuksien puolustajista ja erityisesti sen 13 artiklan, joka koskee yhdistymisvapautta,

— ottaa huomioon kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) ja erityisesti sen 22 artiklan, joka koskee yhdistymisvapautta,

— ottaa huomioon yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus),

— ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja sen lisäpöytäkirjat, erityisesti 10 artiklan, joka koskee oikeutta sananvapauteen, ja 11 artiklan, joka koskee oikeutta kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen,

— ottaa huomioon ihmisoikeuksien puolustajia koskevat EU:n suuntaviivat,

— ottaa huomioon Venäjän federaation perustuslain ja erityisesti sen 2 luvun kansalaisten oikeuksista ja vapauksista,

— ottaa huomioon Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) mediavaltuutetun 20. marraskuuta 2019 antaman julkilausuman,

— ottaa huomioon 15. heinäkuuta 2013 annetun Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun lausunnon ei-kaupallisia järjestöjä koskevasta Venäjän federaation lainsäädännöstä Euroopan neuvoston normien valossa sekä 9. heinäkuuta 2015 annetun päivitetyn lausunnon ei-kaupallisia järjestöjä koskevasta Venäjän federaation lainsäädännöstä ja käytännöistä Euroopan neuvoston normien valossa,

— ottaa huomioon 27. kesäkuuta 2014 annetun Demokratiaa oikeusteitse -komission (Venetsian komissio) lausunnon ei-kaupallisia järjestöjä koskevasta Venäjän federaation laista (”laki ulkomaisista agenteista”), 13. kesäkuuta 2016 annetun lausunnon Venäjän Federaation laista nro 129-FZ (ulkomaisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ei-toivotusta toiminnasta) ja 18. maaliskuuta 2019 annetun Venetsian komission raportin yhdistysten rahoituksesta,

— ottaa huomioon työjärjestyksen 144 artiklan 5 kohdan ja 132 artiklan 4 kohdan,

A. ottaa huomioon, että ajatuksen- ja sananvapaus, yhdistymisvapaus ja oikeus rauhanomaiseen kokoontumiseen on kirjattu Venäjän federaation perustuslakiin;

B. ottaa huomioon, että Venäjän federaatio on allekirjoittanut ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja että se Euroopan neuvoston jäsenenä on siksi sitoutunut noudattamaan oikeusvaltiota koskevia kansainvälisiä normeja ja periaatteita ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja perusvapauksia;

C. ottaa huomioon, että heinäkuussa 2012 Venäjän parlamentti hyväksyi ”ulkomaisia agentteja” koskevan lain, jossa venäläisiä kansalaisjärjestöjä vaaditaan rekisteröitymään Venäjän federaation oikeusministeriössä ”ulkomaisten agenttien tehtäviä hoitaviksi järjestöiksi”, jos ne saavat ulkomaista rahoitusta ja harjoittavat epämääräisesti ”poliittiseksi toiminnaksi” määriteltyä toimintaa; ottaa huomioon, että lakia muutettiin kesäkuussa 2014 siten, että oikeusministeriö voi omasta aloitteestaan rekisteröidä kansalaisjärjestöt ”ulkomaisiksi agenteiksi”; ottaa huomioon, että marraskuussa 2017 lain soveltamisalaa laajennettiin niin, että kaikkia ulkomaista rahoitusta suoraan tai epäsuorasti saavia ulkomaisia tiedotusvälineitä on nimitettävä ”ulkomaisiksi agenteiksi”;

D. ottaa huomioon, että 21. marraskuuta 2019 Venäjän parlamentti hyväksyi ”ulkomaisia agentteja” koskevan lain viimeisimmät muutokset, joilla ”ulkomaisten agenttien” status ulotetaan koskemaan yksityishenkilöitä, bloggaajat ja riippumattomat toimittajat mukaan luettuina, ja presidentti Vladimir Putin vahvisti muutokset lainvoimaisiksi 2. joulukuuta 2019; ottaa huomioon, että laissa asetetaan julkaisujen rekisteröintiä, kirjanpitoa ja merkintöjä koskevia erityisvaatimuksia ja tehdään säännösten noudattamatta jättämisestä rikos, mukaan lukien mahdollisuus määrätä ankaria hallinnollisia sakkoja tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus;

E. ottaa huomioon, että tämän lain mukaan venäläiset ja ulkomaalaiset, jotka työskentelevät ”ulkomaisiksi agenteiksi” nimettyjen uutiskanavien sisällön parissa tai jakavat sitä, kuuluisivat ”ulkomaisiin agentteihin”, mikä saattaisi leimata ”ulkomaisiksi agenteiksi” toimittajat, heidän lähteensä tai jopa ne, jotka jakavat aineistoa sosiaalisessa mediassa, ja saattaisi johtaa itsesensuuriin, mikä estää niitä paitsi julkaisemasta julkaisuja myös jakamasta niitä;

F. ottaa huomioon, että Venäjän laki ”ulkomaisista agenteista” rikkoo Euroopan ihmisoikeussopimusta ja Euroopan neuvoston kansainvälistä sopimusta, jolla puolustetaan muun muassa sananvapautta ja tiedotusvälineiden vapautta; toteaa, että tämän vuoksi Venäjä ei täytä velvoitteitaan Euroopan neuvoston jäsenenä; ottaa huomioon, että Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu on katsonut tämän lain olevan ristiriidassa kansainvälisten ja eurooppalaisten ihmisoikeusnormien kanssa; toteaa, että laki ”ulkomaisista agenteista” rikkoo Venäjän sitoumuksia Etyjin jäsenenä ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen allekirjoittajana; ottaa huomioon, että EU odottaa, että Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston pysyvänä jäsenenä Venäjän federaatio noudattaa täysimääräisesti tekemiään kansainvälisiä sitoumuksia;

G. ottaa huomioon, että useat ihmisoikeuksia puolustavat järjestöt ja kansalaisjärjestöt, kuten Amnesty International ja Human Rights Watch, katsovat, että muutettu laki vaikuttaa haitallisesti riippumattoman journalismin jo ennestään rajoitettuun toimintaympäristöön Venäjällä ja heikentää siten entisestään sananvapautta; ottaa huomioon, että laki koskee laadukkaita tiedotusvälineitä, jotka ovat riippumattomia hallitusrakenteista tai hallitusta kannattavista rakenteista, joilla on useita venäläisiä kirjeenvaihtajia eri puolilla maata ja jotka ovat usein ainoa luotettava tiedonlähde ja vaihtoehto valtion tiedotusvälineille syrjäisillä alueilla, ja haittaa siten niiden työtä ja ihmisten mahdollisuutta saada puolueettomia uutisia;

H. ottaa huomioon, että Venäjän ulkomaisia agentteja koskevan lain mukaiset lainsäädännölliset rajoitukset ja kohdennetut syytteeseenpanot ovat viime kuukausina saaneet yhä tukahduttavampia muotoja, mikä on rajoittanut tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia saada riippumatonta rahoitusta, tahrannut niiden mainetta ja estänyt niiden toimintaa ja siten rajoittanut perusvapauksien käyttöä ja kaventanut riippumattomien ja toisinajattelevien toimijoiden toimintamahdollisuuksia Venäjällä;

I. ottaa huomioon, että laki ”ulkomaisista agenteista” on osa laajempaa kampanjaa toisinajattelijoiden, opposition ja kansalaisyhteiskunnan tukahduttamiseksi kaikkialla Venäjällä; ottaa huomioon, että Venäjän riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien kaventuminen mahdollistaa hallituksen organisoimien kansalaisjärjestöjen (GONGOt) vahvemman läsnäolon; ottaa huomioon, että Venäjän hallitus käyttää GONGOja oman politiikkansa edistämiseen säilyttäen samalla mielikuvan kansalaisyhteiskunnan riippumattomuudesta;

Torstai 19. joulukuuta 2019

J. ottaa huomioon, että laki on toistaiseksi kohdistunut pääasiassa kansalaisjärjestöihin; ottaa huomioon, että lain mukaan yhteensä noin 80 kansalaisjärjestöä, mukaan lukien käytännöllisesti katsoen kaikki Venäjän johtavat ihmisoikeusjärjestöt, katsotaan ”ulkomaisiksi agenteiksi”; ottaa huomioon, että 49 venäläistä kansalaisjärjestöä on nostanut kanteen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa väittäen, että laki ”ulkomaisista agenteista” loukkaa erinäisiä ihmisoikeuksia, mukaan lukien sananvapaus ja yhdistymisvapaus, ja että ne protestoivat lain laatua ja niihin kohdistuvaa vainoa vastaan, jos ne eivät rekisteröidy ”ulkomaisiksi agenteiksi”, sekä valtion harjoittamaa liiallista valvontaa vastaan;

K. ottaa huomioon, että vuodesta 2014 lähtien kymmeniä ympäristökysymysten parissa työskenteleviä järjestöjä on vasten niiden tahtoa merkitty ”ulkomaisten agenttien” luetteloon huolimatta Venäjän perustuslakituomioistuimen antamasta päätöksestä, jonka mukaan ympäristöryhmät nimenomaisesti jätetään kyseisen lain soveltamisalan ulkopuolelle; ottaa huomioon, että monien kärsimään joutuneiden ryhmien on ollut pakko lopettaa toimintansa välttääkseen saamasta ”ulkomaisen agentin” leimaa ja siksi, että ne eivät kykene maksamaan sakkoja;

L. ottaa huomioon, että viime vuosikymmenen aikana on vallinnut hälyttävä maailmanlaajuinen suuntaus, jossa yhä useammat valtiot ottavat käyttöön ja käyttävät lakeja puuttuakseen sananvapauteen, johon sisältyy vapaus vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia viranomaisten asiaan puuttumatta ja rajoista riippumatta sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapaus; toteaa, että tällaiset lait vaikeuttavat myös kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja yksityishenkilöiden työtä;

M. ottaa huomioon, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useissa tuomioissaan korostanut, että kansalaisjärjestöjen julkinen vahtikoiran rooli on olennainen demokraattisen yhteiskunnan kannalta ja yhtä tärkeä kuin tiedotusvälineiden rooli;

N. katsoo, että ulkomaista rahoitusta saavien kansalaisjärjestöjen avoimuutta koskevalla oikeutetulla tavoitteella ei voida perustella toimenpiteitä, joilla rajoitetaan demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion alalla toimivien kansalaisjärjestöjen toimintaa;

1. kehottaa Venäjän viranomaisia kumoamaan välittömästi ”ulkomaisia agentteja” koskevan lain ja saattamaan voimassa olevan lainsäädännön Venäjän perustuslain ja kansainvälisen oikeuden mukaisten velvoitteidensa mukaiseksi; kehottaa Venäjän federaatiota lopettamaan ilmapiirin tahallinen muuttaminen vihamieliseksi kansalaisyhteiskuntaa kohtaan ja tuomitsee siksi ”ulkomaisia agentteja” koskevan lain käytön kansainvälisten lahjoittajien kanssa yhteistyössä toimivien ja poliittisia mielipiteitä ilmaisevien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen häirintään ja tukahduttamiseen;

2. tuomitsee ”ulkomaisia agentteja” koskevaan lakiin äskettäin hyväksytyt muutokset, jotka laajentavat huomattavasti lain soveltamisalaa ja antavat mahdollisuuden leimata yksityishenkilöitä ”ulkomaisiksi agenteiksi”, mikä loukkaa heidän ihmisoikeuksiaan, erityisesti sanan- ja yhdistymisvapautta, ja heidän oikeuksiaan kansalaisina rajoittaen heidän sitoutumistaan Venäjän kansalaisyhteiskuntaan ja heidän panostaan sille, ja vaarantaa heidän henkilökohtaisen turvallisuutensa, kun he joutuvat leimatuiksi;

3. tuomitsee Venäjän viranomaisten jatkuvat pyrkimykset rajoittaa verkossa ja sen ulkopuolella käytävää keskustelua sekä riippumatonta journalismia; muistuttaa, että sananvapaus on perusihmisoikeus, joka vahvistaa kaikkia muita ihmisoikeuksia ja antaa yhteiskunnalle mahdollisuuden kehittyä ja edistyä; kehottaa Venäjän federaatiota tunnustamaan, että elinvoimaisella ja aktiivisella kansalaisyhteiskunnalla on myönteinen vaikutus demokratian ja yhteiskunnan tilaan;

4. katsoo, että tämän lain ja tiedotusvälineisiin, ihmisoikeusjärjestöihin ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvien sakkojen ja maksujen liiallisen käytön tarkoituksena on tietoisesti pakottaa ne keskittämään resurssinsa sakkojen ja oikeudellisesta puolustautumisesta aiheutuvien kulujen maksamiseen ja siten rajoittaa sananvapautta; on erittäin huolissaan ihmisoikeusjärjestöihin ja ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistetuista hyökkäyksistä, jotka entisestään heikentävät Venäjän ihmisoikeustilannetta; tuomitsee muun muassa historiallisesti tärkeän ihmisoikeuksien puolesta -kansalaisliikkeen hajottamisen;

5. on huolissaan lain valikoivasta soveltamisesta tiettyihin henkilöihin, erityisesti riippumattomiin toimittajiin ja poliittisen opposition aktivisteihin, siksi, että ei ole selviä kriteereitä, sekä lain soveltamisperusteisiin liittyvästä oikeudellisesta epävarmuudesta ja vaikutuksista tavallisiin kansalaisiin; kehottaa Venäjän viranomaisia luomaan ei-kaupallisten järjestöjen (kansalaisjärjestöt) toiminnalle selkeän, johdonmukaisen ja yhtenäisen kehyksen, joka on eurooppalaisten ja kansainvälisten normien mukainen, erityisesti käyttämällä selkeitä määritelmiä, välttämällä leimaavia ilmaisuja, kuten ”ulkomainen agentti”, tai rahoituslähteisiin liittyvien syrjivien oikeudellisten säännösten käyttöä, ja estämällä kansalaisjärjestöjen, tiedotusvälineiden ja bloggaajien tai kansalaisjärjestöjen tai tiedotusvälineiden toimintaa

harjoittavien yksityishenkilöiden syytteeseenpanon; ilmaisee huolensa siitä, että hallituksen organisoimat kansalaisjärjestöt syrjäyttävät riippumattomat kansalaisjärjestöt; panee huolestuneena merkille erityisesti Anastasija Shevtšenkon tilanteen Rostov-on-Donin kaupungissa;

6. vastustaa jyrkästi Venäjän viranomaisten menetelmiä, joilla valtion valtaa käytetään ilmaisun- ja sananvapauden tukahduttamiseen ja joilla siten synnytetään pelkoa yhteiskunnassa; kehottaa Venäjän viranomaisia tukemaan tiedotusvälineiden, myös venäläisten valtionyhtiöiden omistamien tiedotusvälineiden, puolueettomuutta ja parantamaan toimittajien turvallisuutta ja työympäristöä Venäjällä muun muassa edistämällä heidän ammattitaitoaan siten, että hyödynnetään olemassa olevia kansainvälisiä ohjelmia; korostaa tarvetta taata tehokkaat oikeussuojakeinot toimittajille, joiden työvapaus on uhattuna, jotta voidaan välttää itsesensuuri;

7. kiittää ja tukee kaikkia henkilöitä ja järjestöjä, jotka edelleen tekevät laillista ja rauhanomaista ihmisoikeustyötään tukahduttamistoimista huolimatta; kehottaa Venäjän viranomaisia lopettamaan kaiken kansalaisyhteiskuntaan, tiedotusvälineisiin, ihmisoikeusjärjestöihin ja ihmisoikeuksien puolustajiin kohdistuvan häirinnän, pelottelun ja hyökkäykset; tuomitsee sen, että Venäjän viranomaiset eivät ole suojelleet näitä toimijoita kolmansien osapuolten hyökkäyksiltä, häirinnältä ja pelottelulta eivätkä ole tutkineet puolueettomasti tällaisia niihin kohdistuneita hyökkäyksiä;

8. panee merkille, että ”ulkomaisina agentteina” pidettyjä tiedotusvälineitä koskevassa Venäjän rekisterissä on kymmenen tietuetta, jotka kaikki koskevat joko Radio Free Europen tai Voice of American uutiskanavia; muistuttaa, että Venäjän hallitus on arvostellut muita ulkomaisia tiedotusvälineitä siitä, että ne ovat raportoineet maassa pidetyistä mielenosoituksista;

9. odottaa komission varapuheenjohtajan / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan, neuvoston ja komission ottavan ”ulkomaisia agentteja” koskevan lain esille yhteydenpidossaan, tapaamisissaan ja viestinnässään Venäjän edustajien kanssa, myös korkeimmilla tasoilla, ja pyytää näitä raportoimaan parlamentille keskusteluistaan Venäjän viranomaisten kanssa;

10. kehottaa jälleen komissiota, EUH:ta ja jäsenvaltioita seuraamaan edelleen tiiviisti Venäjän federaation ihmisoikeustilannetta ja kehottaa EU:n Venäjän-edustustoa ja jäsenvaltioiden suurlähetystöjä seuraamaan edelleen oikeudenkäyntejä, joissa kansalaisyhteiskunnan järjestöt ja aktivistit ovat osallisina; kehottaa lisäksi varapuheenjohtajaa / korkeaa edustajaa ja EUH:ta varmistamaan, että poliittisista syistä syytteeseen asetettujen henkilöiden tapaukset otetaan esille heidän viestinnässään Venäjän viranomaisten kanssa ja että Venäjän edustajia pyydetään virallisesti vastaamaan näihin tapauksiin; pyytää varapuheenjohtajaa / korkeaa edustajaa ja EUH:ta raportoimaan parlamentille keskusteluistaan Venäjän viranomaisten kanssa;

11. kehottaa varapuheenjohtajaa / korkeaa edustajaa käyttämään kaikkia mahdollisuuksia tukeakseen kansalaisyhteiskuntaa, joka edistää demokraattisia arvoja, oikeusvaltioperiaatteen noudattamista, perusvapauksia ja ihmisoikeuksia Venäjällä, ja vahvistamaan ihmisten välisiä yhteyksiä Venäjän kansalaisiin;

12. pyytää EU:n jäsenvaltioita ottamaan lain ”ulkomaisista agenteista” esille Euroopan neuvoston toimielimissä, pääasiassa ministerikomiteassa ja Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa; pyytää Venetsian komissiota tarkastelemaan ”ulkomaisia agentteja” koskevaa muutettua lakia, jotta voidaan laatia oikeudellinen lausunto ja asianmukaisia suosituksia; kehottaa Venäjän viranomaisia panemaan täysimääräisesti täytäntöön kaikki Euroopan neuvoston Venetsian komission suositukset Venäjän asiaa koskevien kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti; kehottaa EU:n jäsenvaltioita Etyjin foorumeilla painostamaan jatkuvasti Venäjän viranomaisia, jotta nämä noudattaisivat Etyjin määrittämiä ihmisoikeuksia, demokratiaa, oikeusvaltiota ja oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevia normeja;

13. kannustaa EU:ta jatkuvasti kehottamaan Venäjää kumoamaan tai muuttamaan kaikki lait, jotka ovat ristiriidassa kansainvälisten normien kanssa; kehottaa varapuheenjohtajaa / korkeaa edustajaa laatimaan EU:lle uuden ja kattavan Venäjän-strategian, jolla pyritään vahvistamaan rauhaa ja vakautta; vahvistaa, että kaiken vuoropuhelun olisi perustuttava lujiin periaatteisiin, kuten kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja Venäjän naapureiden alueelliseen koskemattomuuteen; korostaa, että Venäjän vastaiset pakotteet voidaan purkaa vasta kun maa noudattaa täysimääräisesti velvoitteitaan;

14. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, neuvostolle, komissiolle, jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille, Euroopan neuvostolle, YK:n ihmisoikeusvaltuutetulle, Etyjille sekä Venäjän federaation presidentille, hallitukselle ja parlamentille.